

**Metodologies d'Anàlisi i Recerca en les Arts
Escèniques**

Codi: 43150

Crèdits: 15

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313879 Estudis Teatral	OB	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Francesc Foguet Boreu

Correu electrònic: Francesc.Foguet@uab.cat

Equip docent

Núria Santamaría Roig

Francesc D Assi Cortes Mir

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Equip docent extern a la UAB

Lluís Masgrau

Mercè Saumell

Víctor Molina

Prerequisits

ET

Objectius

Aquest mòdul articula una reflexió sobre l'anàlisi i la investigació (teòrica i pràctica) en les arts escèniques. L'objectiu és proporcionar eines metodològiques a l'alumnat, tot atenent la complexitat de l'objecte d'estudi i la possibilitat de desglossar-lo en grans elements o fenòmens (text, espectacle, actuació performativa). El mòdul desglossarà i explorarà la varietat dels elements d'estudi, fenòmens, marcs conceptuals, metodologies, punts de vista i tipologies d'investigació que caracteritza les arts escèniques com un terreny dinàmic i amb un gran potencial per generar coneixement. El mòdul té diversos blocs de treball. Es preveu un primer bloc de caràcter introductori en què es durà a terme una reflexió general sobre les especificitats de la investigació de les arts escèniques. S'abordaran diverses taxonomies i aspectes que determinen l'estat de la qüestió; es tractarà sobre la varietat de tipus d'investigació i la seva naturalesa; es plantejarà el debat sobre la investigació a través de la pràctica; la disjuntiva i la complementarietat de la investigació de resultats i la recerca i la indagació i anàlisi en el camp documental i arxivístic. Els blocs següents centraran l'atenció en els instruments metodològics que s'apliquen a components parcials de les arts escèniques, com ara el text (en el sentit etimològic del terme), l'espai sonor, l'espectacle viu o l'actuació performativa.

Competències

- Analitzar els elements i fenòmens de les arts escèniques a partir de les seves possibles categoritzacions i interrelacions.
- Examinar les metodologies de recerca en les arts escèniques segons els paràmetres científics internacionals.
- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
- Respectar el valor històric i cultural del patrimoni escènic.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Treballar en un equip multidisciplinari en entorns diversos.
- Valorar la dimensió social inherent a les arts escèniques.
- Valorar les especificitats de la recerca en les arts escèniques i les potencialitats que es deriven de la seva complexitat.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els elements del text dramàtic i les seves interrelacions a través de marcs conceptuals adequats.
2. Analitzar els elements i fenòmens de l'espectacle en viu en funció de les realitats escèniques generades per l'impacte de les noves tecnologies.
3. Analitzar l'actuació performativa a partir dels elements, les realitats i els punts de vista que en determinen la complexitat.
4. Analitzar la recerca en les arts escèniques a partir d'algunes variables com la naturalesa de l'objecte d'estudi, el resultat/procés, la recerca teòrica / recerca a través de la pràctica.
5. Analitzar la relació entre els diferents elements formals, grups humans, dimensions i sistemes que interactuen en l'espectacle en viu.
6. Distingir la tipologia de fonts adequades per investigar els elements que conflueixen en les arts escèniques i en determinen la complexitat.
7. Examinar metodologies de recerca relatives a l'actuació performativa segons paràmetres científics internacionals.
8. Examinar metodologies de recerca relatives a l'espectacle en viu segons paràmetres científics internacionals.
9. Examinar metodologies de recerca relatives al text dramàtic segons paràmetres científics internacionals.
10. Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
11. Respectar el valor històric i cultural del patrimoni escènic.
12. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
13. Treballar en un equip multidisciplinari en entorns diversos.
14. Valorar la dimensió social inherent a les arts escèniques.
15. Valorar les possibilitats de subdividir l'objecte d'estudi relatiu a les arts escèniques en grans elements capaços de generar marcs referencials propis.

Continguts

1. Fonts documentals

1. Panoràmica sobre diferents tipus de recerca aplicada a les arts escèniques.

2. Introducció als conceptes d' arxius (presencials i digitals), de fonts documentals i demuseus. Presentació dels recursos del MAE, Museu de les Arts Escèniques i Centre de Documentació de l'Institut del Teatre de Barcelona, i del projecte ECLAP (Europeana), entre d'altres.

3. Introducció a estratègies de recerca tradicionals en el camp de les arts escèniques (text, document històric, anàlisi d'espectacles) i en el camp dels *Performance Studies* (memòria, gènere, àrea geogràfica...).

2. Text

1. Premisses i prevencions conceptuals: sobre el text, la literatura i nocions adjacents

2. L'operació de llegir

3. El lector de teatre

4. El text dramàtic: característiques i exemples

5. La dramatúrgia: definició i abast

6. Conceptes i models per a l'anàlisi d'un text teatral

7. L'espectador (apunts sobre sociologia)

3. Teatre líric

1. Elements constitutius del llenguatge líric:

-Taxonomies formals, als llibrets i a la música

-Taxonomies vocals

-Taxonomies dramatúrgiques i escenogràfiques

2. Propostes per a una qüestió irresoluble.

2.1. l'anàlisi dramatúrgic a l'òpera

2.2. la relació text-música

3. La recerca de conceptes canviants

3.1 Del *suggestore* a la direcció d'escena

3.2 La interpretació vocal

4. Marc escènic i marc sonor com espais de recerca en l'òpera

5. La generació de documents als teatres d'òpera. Un cas d'anàlisi complex i multidisciplinar

4. Espectacle

1. Paradoxes d'un art en viu. Les fronteres entre realitat i artefacte. De l'observació i de la representació.

2. Genealogia de la realitat com a problema teatral.

3. Anàlisi dels termes de "realitat" i "d'allò "real".

4. Estratègies teatrals per presentar i representar la realitat (biografia, documentalitat, participació...).

5. Paradoxes de la presència escènica. (L'ús del directe i la presència medial)

6. Teatre i públic. El públic o els públics.

7. Espectacle i antiespectacle.

8. De l'escriptura escènica a la desaparicions de l'escena (deconstrucció teatral).

5. Actuació performativa

1. Introducció. Recerca teòrica i/o pràctica: objecte d'investigació, hipòtesi i punt de vista. La relació entre aquest tres aspectes. Aplicació a l'actuació performativa com a àmbit d'anàlisi i recerca
2. La qüestió del punt de vista referit a l'actuació performativa: discriminar bé entre diversos binomis. Conseqüències metodològiques i potencialitats de recerca que se'n deriven
3. El debat sobre les fonts documentals relatives a l'anàlisi i la recerca en l'àmbit de l'actuació performativa. Consideracions generals. Fonts versus documents. Tipologies de documents. Conseqüències metodològiques i potencialitats de recerca que se'n deriven.
4. El llenguatge artístic de l'actuació i els seus elements
5. Lògiques del resultat versus lògiques del procés
6. La pedagogia performativa com a àmbit d'anàlisi i recerca específic. Estat de la qüestió, malentesos habituals i potencialitats. Com analitzar *trainings* i processos d'aprenentatge: fonaments metodològics.

Metodologia

Les classes teòriques es combinen amb la lectura, l'anàlisi de materials i documents diversos per tal de generar un debat crític sobre les diferents línies de recerca en l'àmbit de les arts escèniques. També s'inclourà la possibilitat de fer treballs d'aplicació pràctica. En el cas que hi hagi lectures assignades, s'han de llegir abans de la classe corresponent. S'alternaran les classes magistrals del professor amb els debats col·lectius a partir de material exposat a classe. S'empraran materials de la xarxa. Es mostraran diversos vídeos de propostes escèniques distintes. S'escoltaran alguns fragments de peces radiofòniques.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Debats	150	6	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Lectures	150	6	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Treballs	75	3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15

Avaluació

1. Fonts documentals

L'avaluació es basa en la lectura de dos o tres articles que es facilitaran durant la primera sessió i d'un breu exercici pràctic. El primer dia de classe es donaran instruccions específiques sobre el tipus de treball i les dates de lliurament.

2. Text

L'avaluació consisteix en la realització d'un treball en grup, assessorat pels professors, sobre un text teatral. Bàsicament, es tracta d'elaborar una proposta de lectura del text, tant interpretativa com valorativa, d'acord amb les pautes que s'han donat a classe. Cal fer-ne, de l'obra estudiada, una anàlisi minuciosa i una lectura globalitzadora, atenta als condicionants històrics i contextuals.

3. Espectacle

L'avaluació es basa en la lectura i l'anàlisi d'una formulació assagística sobre teatre i arts contemporànies. S'ha de triar d'entre dos títols proporcionats a classe i fer el treball sobre l'escollit. Com a alternativa al treball analític d'un assaig sobre teatre, es pot fer un breu estudi on s'analitzi minuciosament el tipus de teatralitat d'un espectacle urbà i popular, segons les pautes específiques donades a classe.

4. Actuació performativa

L'avaluació consisteix en l'elaboració d'un treball o de diversos exercicis a partir d'una sèrie de materials que obliguen a una reflexió crítica sobre els problemes plantejats. El professor oferirà als estudiants indicacions precises de com fer-lo.

NOTA FINAL

La nota final serà el resultat de la ponderació de les notes de cada bloc, d'acord amb el pes en crèdits de cada part.

L'estudiant que no pugui acreditar una assistència per sobre del 60 % no serà avaluat.

La detecció de plagi (parcial o integral) en qualsevol dels exercicis proposats implicarà el suspens del mòdul complet.

NOTA PER A TOTS ELS MÒDULS

L'estudiant que realitzi qualsevol irregularitat (còpia, plagi, suplantació d'identitat,...) que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació. En cas que es produeixin diverses irregularitats, la qualificació final de l'assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Anàlisi documental	40 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Assistència i participació activa a classe	20%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Exercicis i treballs	40 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15

Bibliografia

1. Fonts documentals

ALLEGUE, Ludivine and others (eds.) (2010) *Practice-as-Research in Performance and Screen*. London: Palgrave Macmillan.

DOX, Donalee (2006) "Dancing around Orientalism", *TDR: The Drama Review* 50:4, Winter 2006, 52-71.

FÉRAL, Josette (2004) *Teatro, teoría i práctica: más allá de las fronteras*. Buenos Aires: Galerna.

FÉRAL, Josette (2009) "Recerca i creació", *Estudis Escènics (Quaderns de l'institut del Teatre)*, 35, 75-82.

GRASS, Milena (2011). *La investigación de los procesos teatrales. Manual de uso*. Santiago de Chile: Editorial Frontera Sur.

KERSHAW, Baz (2011) *Research methods in Theatre and Performance*. Edinburgh University Press.

PÉREZ ROYO, Victoria/SÁNCHEZ, José Antonio (eds.) (2010), "Monográfico sobre Práctica e Investigación", *Cairon, Revista de Estudios de Danza/Journal of Dance Studies*, 13.

SÁNCHEZ, José Antonio (2009) "Investigació i experiència. Metodologies de la investigació creativa en les arts escèniques", *Escènics (Quaderns de l'institut del Teatre)*, 35, 83-95.

SHY, Anthony (2008) "Choreographing hypermasculinity in Egypt, Iran and Uzbekistan", *Dance Chronicle*, 31, 211-238.

SPATZ, ben (2017) "Embodied Research: A Methodology", *Liminalities: A Journal of Performance Studies*, Vol.13, No. 2, 1-31.

TAYLOR, Diana, FUENTES, Marcela (eds.) (2011), *Estudios avanzados de Performance*, México: Fondo de Cultura Económica.

RECURSOS ELECTRÒNICS

www.cdmae.cat

www.eclap.eu

<http://artescenicass.uclm.es>

<http://arte-a.org>

<http://teatro.es>

www.bristol.ac.uk/liveart/

www.thisisliveart.co.uk

www.hrc.utexas.edu

2. Text

Altieri, Charles, *Act and Quality: A Theory of Literary Meaning*, Amherst: University of Massachusetts Press.

Biet, Christian; Triaux, Christophe, *Qu'est-ce que le théâtre*, París, Gallimard, 2006.

Bordieu, Pierre, *Las reglas del arte. Génesis y estructura del campo literario*, Barcelona, Anagrama, 2006.

Compagnon, Antoine, *Le démon de la théorie*, Paris: Seuil, 1998.

Danan, Joseph, *Qu'est-ce que la dramaturgie?*, Arles, Actes-Sud, 2017.

Dort, Bernard, "L'état d'esprit dramaturgique", *Théâtre/Public*, núm. 67 (gener-febrer de 1986), p. 8-12.

Foguet, Francesc; Santamaria, Núria, *La literatura dramàtica*, Barcelona, Editorial UOC, 2009.

García Barrientos, José Luis, *Cómo se comenta una obra de teatro. Ensayo de método*, Madrid, Síntesis, 2001.

Helbo, André, *Le théâtre: texte ou spectacle vivant?*, París, Klincksieck, 2007.

Hébrard, Jean; Chartier, Anne-Marie, *Discours sur la lecture (1880-2000)*, Paris, Fayard, 2000.

Manguel, Alberto, *Una historia de la lectura*, Madrid, Alianza, 2013.

Merleau-Ponty, Maurice, *Phénoménologie de la perception*, Paris: Gallimard, 1949.

Pruner, Michel, *L'analyse du texte du théâtre*, París, Armand Colin, 2001.

Thomas Crane, Mary, *Shakespeare's Brain: Reading with Cognitive Theory*, Princeton: Princeton UP, 2000.

Williams, Raymond, *Lectura y crítica*, Buenos Aires, Godot, 2013.

Zunshine, Lisa (ed.) *The Oxford Handbook of Cognitive Literary Studies*, New York: Oxford UP, 2015.

3. Teatre líric

Abbate, Carolyn; Parker, Roger. *A History of Opera: the last four hundred years*. Allen Lane, 2012.

Alier, Roger. *Historia de la ópera*. Barcelona, Ma non troppo, 2002.

Arblaster, Anthony. *Viva la liberta! Politics on Opera*. London, Verso, 1997.

Barbulescu, Cristina. *Les opéras européens aujourd'hui: comment promouvoir un spectacle?*. Paris, L'Harmattan, 2012.

Bravo, Isidre. *L'escenografia catalana*. Barcelona, Institut del Teatre, 1986.

Dahlhaus, Carl. *Drammaturgia dell'opera italiana*. Torino, EDT, 2005 (2ª ed).

Gosset, P. *The Operas of Romanticism: Problems of Textual Criticism in 19th Century Opera*. Princeton, 1979.

Griffiths, Paul. "Opera, MusicTheater". *Modern Music: The Avant Garde Since 1945*. Londres, Dent, 1981.

Levin, David. J. *Unsettling Opera. Staging Mozart, Verdi, Wagner and Zemlinsky*. Chicago, University of Chicago Press, 2007.

Nattiez, J.-J. *Wagner androgyne*. Paris, Bourgois, 1990.

Nieva, Francisco. *Tratado de escenografía*. Madrid, RESAD, 2000.

Parker, Roger. "The Opera Industry", dins Jim Samson (ed) *The Cambridge History of Nineteenth Century Music*. Cambridge, Cambridge University Press, 2002, p. 133-147.

Pestelli, Giorgio; Bianconi, Lorenzo. *Opera Production and its resources*. Chicago, University of Chicago Press, 1998.

Roland Barthes: *Image, musique, texte*. London, Fontana Press, 1977.

Rosselli, John. *The Opera Industry in Italy from Cimarosa to Verdi*. Cambridge, Cambridge University Press, 1984.

Smith, Patrick. *The Tenth Muse: A historical Study of the opera libretto*. New York. Knopf, 1970.

Sutcliffe, Tom. *Believing in Opera*. Faber & Faber, 1996. 2ª ed. Princeton University Press, 1997).

Vv. Aa. *Opéra et mise en scène*. Paris, L'Avant-Scène, 2007 (versió en paper i/o pdf).

Les lectures prèvies que es comentaran a les classes seran: Abbate, Carolyn. "Music -Drastic or Gnostic?", a *Critical Enquiring*, vol. 30, nº 3, 2004. Es consultable des de JSTOR, on-line des del campus UAB.

4. Espectacle

AAVV (Associação Brasileira de Pesquisa e Pós Graduação em Artes Cênicas, ABRACE) (2006) *Memória ABRACE, IX: Metodologias de Pesquisa em Artes Cênicas*. Rio de Janeiro: Ed 7 Letras

Allegue, Ludivine and others (eds.) (2010) *Practice-as-Research in Performance and Screen*. London: Palgrave McMillan.

Cornago, Óscar, *Ensayos de teoría escénica. Sobre teatralidad, público y democracia*. Abada Editores. Madrid, 2015.

Féral, Josette (2004) *Teatro, teoría i práctica: más allá de las fronteras*. Buenos Aires: Galerna.

- Féral, Josette (2009) "Recerca i creació", *Estudis Escènics (Quaderns de l'institut del Teatre)*, 35, 75-82.
- Pérez Royo, Victoria/Sánchez, José Antonio (eds.) (2010), "Monográfico sobre Práctica e Investigación", *Cairon, Revistade Estudios de Danza/Journal of Dance Studies*, 13.
- Taylor, Diana; Fuentes, Marcela (eds.) (2011), *Estudios avanzados de Performance*, México: Fondo de Cultura Económica.
- Blumenberg, Hans, *El mito y el concepto de realidad*. Ed Herder, Barcelona, 2004
- García Calvo, Agustín, *Contra la realidad*. Ed Lucina, Madrid, 2002.
- Lukács, Georg, *Materiales sobre el realismo*. Trad. Manuel Sacristán. in *Obras completas*. vol 8. Ed .Grijalbo. Mèxic, 1977.
- Auerbach, Eric, *Mimesis. La representación de la realidad en la literatura*. Ed FCE. Mèxic, 1993.
- Cornago, Óscar. *Políticas de la palabra: Esteve Grasset, Carlos Malquerie, Sara Molina i Angélica Lidell*, Madrid: Fonaments, 2005.
- _____. *Étiques del cuerpo*. Juan Domínguez. Marta Galán. Fernando Renifo, Madrid: Fonaments, 2008.
- Féral, Josette; Perrot, Edwige. *Le réel à l'épreuve des technologies*. Press Universitaires de Rennes. 2013.
- Féral, Josette (ed.), *Pratiques performatives. Body Remix*. Press de l'Université du Quebec. Press Universitaires de Rennes. Rennes, 2012.
- Foster, Hal. *El retorno de lo real: la Vanguardia a finales del siglo*, Madrid: Akal, 2001.
- Fratini, Roberto, *Escrituras del silencio. Figuras, secretos, conspiraciones y diseminaciones de una dramaturgia de la danza*. Ed. Paso de Gato, México 2018.
- Sánchez, José Antonio. *Prácticas de lo real en la escena contemporánea*, Madrid: Visor, 2007.
- Vallino, James. "Intorduction to Augmented Reality" <https://www.se.rit.edu/~jrv/research/ar/introduction.html>
- Sánchez, José Antonio, *Cuerpos Ajenos. Ensayos sobre ética de la representación*. Ediciones de la Universidad de Castilla la Mancha. Ediciones la uña RoTa. Segovia, 2017.
- Solnit, Rebecca, *Wanderlust. Una historia del caminar*. Traducció d'Alvaro Matus. Ed. Capitán Swing. Madrid, 2015.
- Warner, Michael, *Público, Públicos, Contrapúblicos*. Ed. FCE. México, 2012.
- VVAA. Colloque de Tampere. *Utopie et pensée critique dans le processus de création*. Les Solitaires Intempestifs. Besançon, 2012.
5. Actuació perfomativa
- Barba, Eugenio (2013) *La canoa de papel*, Bilbao: Artezblai
- Barba, Eugenio (2016) *La luna surge del Ganges. Mi viaje a través de las técnicas de actuación asiáticas*, ed. Lluís Masgrau, Buenos Aires: Ediciones del Camino
- Barba, Eugenio i Nicola Savarese (2012) *El arte secreto del actor*, Bilbao: Artezblai
- Cruciani, Fabrizio (1995) *Registi pedagoghi e comunità teatrali nel novecento*, Roma: Editori Associati.
- De Marinis, Marco (2000) *In cerca dell'attore*, Roma: Bulzoni
- (ed) (1997) *Drammaturgia dell'attore*, Bolonya: I Quaderni del Battello Ebbro.

Dubati, Jorge (ed) (2015) *Historia del actor*, Buenos Aires: Ediciones Colihué

Féral, Josette (ed) (2001) *Les Chemins de l'acteur*, Montréal: Québec Amérique

-- (ed) (2003) *L'école du jeu. Former ou transformer... Les chemins de l'enseignement théâtral*, Saint-Jean-de-Védas: L'Entretiens.

Hastrup, Kirsten (ed) (1996) *The Performer's Village*, Graasten: Drama.

Hodge, Alison (ed) (2000), *Twentieth Century Actor Training*, Nova York: Routledge.

Lo Iacono, Concetta (ed) (2007), *Il danzatore attore*, Roma: Dino Audino editore.

Ruffini, Franco (2010), *L'attore che vola*, Roma: Bulzoni.

Zarrilli, Philip (2005), *Acting (Re)considered*, Londres i Nova York: Routledge.